

Język Python na potrzeby GIS.

Python jest stosunkowo nowym językiem programowania, którego pierwsza implementacja powstała na początku lat 90-tych ubiegłego wieku. Określa się go jako język wysokiego poziomu i uniwersalnego zastosowania, który kładzie nacisk na łatwość zrozumienia kodu i możliwość wyrażenia koncepcji w jak najmniejszej jego ilości. Umożliwia programowanie zarówno w sposób strukturalny, jak i obiektowy, wraz z możliwością rozdzielenia kodu na mniejsze części, które można zaimportować do programu jako moduły. Pythona uznaje się za język łatwy do nauczenia, jego składnia zapożyczona jest z języka angielskiego, i posiada znacznie mniej wyjątków niż inne, starsze języki. Dodatkowo programy napisane w tym języku bez żadnych zmian mogą być uruchamiane na różnych systemach operacyjnych. Standardowa implementacja Pythona nie posiada funkcji graficznych pozwalających na np. tworzenie okien w nowych systemach operacyjnych, ale jego popularność spowodowała powstanie zewnętrznych bibliotek, które dodają taką funkcjonalność. Jedną z najbardziej popularnych jest biblioteka QT, która używana jest też przez program QGis, przez co jest również oczywistym wyborem dla wtyczek dla tego programu.

Wiele programów jest napisanych w taki sposób, aby możliwe było rozszerzenie ich użyteczności, bez ingerencji w kod źródłowy programu. Zazwyczaj odbywa się to poprzez dodanie specyficznie skonstruowanych fragmentów kodu programu, który dodaje pożądane funkcje. Pozwala to osobom trzecim na dodanie funkcjonalności do programu bez potrzeby zapoznawania się z całością, niekiedy bardzo rozległą, konkretnego programu. Utworzone w ten sposób fragmenty kodu działające w połączeniu z innym programem potocznie nazywane są wtyczkami (ang. plugin).

Jednym z programów, który pozwala na taką operację, jest Quantum GIS (QGis) rozpowszechniany na zasadach licencji GPL, i dostępny jest do pobrania ze strony <http://qgis.org>. Pomimo że licencja nakłada obowiązek rozpowszechniania programu wraz z kodem źródłowym, to modyfikacja tego źródła, napisanego głównie w języku C++, wymaga znacznej wiedzy programistycznej. Dlatego autorzy programu wprowadzili możliwość dodawania nowych elementów w postaci wtyczek napisanych w języku Python.

Poniższy kurs pomaga w zapoznaniu się z podstawami języka Python, przedstawia jak w stworzyć prosty program w tym języku i jak zastosować tą wiedzę do stworzenia wtyczki w programie Quantum Gis w wersji 2.2.0.

1. Podstawy języka Python

Do zapoznania się z podstawami języka użyta zostanie konsola Pythona, która jest dostępna w programie Quantum Gis. Uruchomić ją można wybierając z menu pozycję **Wtyczki** → **Konsola Pythona**. Pozwala na bezpośrednie wydawanie pojedynczych poleceń dla interpretera. W przypadku łączenia wielu poleceń wymagane będzie napisanie skryptu. Użyty w tym celu zostanie program Notepad++, ale można to zrobić w dowolnym innym edytorze tekstu. Specjalny znak „#” oznacza komentarz i tekst za tym znakiem jest ignorowany przez interpreter Pythona. Ponadto należy pamiętać, że każda wartość używana w Pythonie jest obiektem, nawet typ prosty jak ciąg znaków. Co za tym idzie mogą one mieć zdefiniowane metody, czyli funkcje przypisane do tych obiektów.

Dokumentację referencyjną języka można znaleźć tutaj: <https://docs.python.org/2/reference/>

1.1 Typy danych, zmienne, operatory i struktury

Większość języków programowania wymaga deklaracji typu zmiennej przed jej zastosowaniem. W przypadku Pythona nie jest to niezbędne i deklaracja odbywa się dynamicznie w momencie przypisania

wartości. Podstawowymi typami zmiennych są liczby całkowite (ang. integer), zmiennoprzecinkowe (ang. float) i ciągi znaków (ang. string). Przypisanie wartości (obiektu) do zmiennej następuje przez użycie operatora przypisania „=” . Przykładowe przypisania zmiennych można wykonać w konsoli Pythona wpisując poniższe polecenia :

```
a=1          # przypisanie obiektu int „1” do zmiennej a
b="test"     # przypisanie obiektu str do zmiennej b
c=1.0       # przypisanie obiektu float do zmiennej c
```

Następnie można sprawdzić typy zadeklarowanych zmiennych używając funkcji `type()`:

```
type(a)
```

Wyświetlone wartości odpowiadać powinny typom *int*, *str* i *float*. Można przy tym zauważyć że typ zmiennoprzecinkowy wymusza się operatorem kropki, nawet jeżeli przypisywana wartość jest liczbą całkowitą. Wartości przypisywane do zmiennych są obiektami, a zmienna jest referencją do tego obiektu. Typy proste są obiektami niemutowanymi, czyli nie można zmieniać ich wartości. Wykonując ponowne przypisanie do zmiennej istniejący obiekt jest usuwany i tworzony jest nowy. Ma to znaczenie przy ciągach w których nie można np. usunąć bezpośrednio jego fragmentu. Żeby uzyskać taki efekt należy utworzyć nowy obiekt składający się z wybranych podciągów. Służy do tego mechanizm cięcia (ang. slicing). Składnia wyrażenia to [start:stop:krok] np.::

```
'Ala ma kota'[3:8] # wycięcie zakresu znaków od 3 do 8 z obiektu
b[:2]             # wycięcie od początku do pozycji 2
('nasz'+b)[-6:]   # wycięcie poczynając od 6 znaków od końca, do końca
'Tniemy od tyłu'[::-1] # cały ciąg z krokiem -1
```

Python posiada też specjalny obiekt o nazwie `None`, którego przypisanie oznacza, że zmienna nie ma wartości, czyli nie wskazuje na żaden obiekt. Zmienne typu ciąg można oznaczać zarówno cudzysłowem jak i apostrofem. Ciągi, jako obiekt, mają też zdefiniowane kilkadziesiąt metod których listę można znaleźć pod adresem <https://docs.python.org/release/2.5.2/lib/string-methods.html>:

```
b.capitalize()    # Tworzy obiekt typu ciąg z pierwszą dużą literą
'Ala ma kota'.find('kot') # Zwraca pozycję ciągu 'kot'
```

Oprócz typów prostych jak liczby i ciągi dostępne są wbudowane typy złożone mutowane takie jak lista (uporządkowana), zbiór (nieuporządkowany) lub słownik (ang. *list*, *set*, *dict*), oraz ich wersje niemutowane czyli tupla (uporządkowana) i zamrożony zbiór (nieuporządkowany) (ang. *tuple*, *frozenset*).

```
lista=['wpis 0', 'wpis 1', 2, 'wpis 3', 2.0]
zbior=set(('wpis 0', 'wpis 1', 2, 'wpis 3', 2.0))
tupla=('wpis 0', 'wpis 1', 2, 'wpis 3', 2.0)
sownik={0: 'wpis 0', 1: 'wpis 1', 'drugi':2, 'trzeci': 'wpis 3', 4:2.0}
```

Do wyświetlenia efektów przypisań można posłużyć się operatorem `print` oraz funkcją `type()`:

```
print lista
print zbior
print tupla[3]
print sownik['trzeci']
type(zbiorz)
```

Po wyświetleniu zauważyć można łatwo różnice pomiędzy strukturami uporządkowanymi i nieuporządkowanymi. W przypadku wersji mutowanych i niemutowanych różnice są mniej oczywiste, ale stają się jasne gdy weźmiemy pod uwagę, że struktura słownika wymaga klucza, który musi mieć wartości unikalne i być obiektem niemutowanym.

Do obiektów i zmiennych na nie wskazujących można zastosować, oprócz przypisania, inne operatory np. matematyczne:

```
2+5 # dodawanie obiektów typu int
a-3 # odejmowanie zmiennej typu int i obiektu typu int
a*c # mnożenie zmiennych typu int i float
c/2 # dzielenie zmiennej typu float przez obiekt typu int
```

Bez operatora przypisania interpreter po wpisaniu wyrażenia od razu wyświetli wynik, czyli domyślnie zastosuje operator *print*. Zwrócić należy uwagę, że gdy operacje są wykonywane pomiędzy dwoma liczbowymi typami danych *int* i *float*, to wynik zwracany jest jako typ *float*. Operacje dodawania i mnożenia można wykonywać też na ciągach:

```
"abc"+"aaa'      # dodawanie ciągów
b*3              # mnożenie ciągu
b[:1]+b[2:]     # wycięcie drugiej litery z ciągu
```

Natomiast na listach uprządkowanych można dokonywać operacji cięcia, tak jak w przypadku ciągów:

```
tupla[2:3]
lista[3:]
```

Oprócz operatorów matematycznych dostępne są także operatory porównania i logiczne. Operatory porównania pozwalają na sprawdzenie, czy i jak obiekty się różnią od siebie:

```
10 == 10
10 != 10
10 >= 3
23 < 3
```

Wynikiem tych działań będzie odpowiedź czy dane wyrażenie jest prawdą, czy fałszem, czyli przedstawione jako wartość logiczna 0 (False) lub 1 (True). Wartości logiczne można łączyć, używając operatorów logicznych wg tabeli:

And	Or	Xor	Not
1 and 1 = 1	1 or 1 = 1	1 xor 1 = 0	not 1 = 0
1 and 0 = 0	1 or 0 = 1	1 xor 0 = 1	not 0 = 1
0 and 1 = 0	0 or 1 = 1	0 xor 1 = 1	
0 and 0 = 0	0 or 0 = 0	0 xor 0 = 0	

Czyli przykładowe wyrażenie zawierające porównanie i operator logiczny może wyglądać:

```
10 == 10 or 10>=3 # prawda, jeden z warunków jest spełniony
3 < 4 and 4 < 10  # prawda, oba warunki są spełnione
3 < 4 < 10       # uproszczenie zapisu
6 < 4 < 10       # fałsz, jeden z warunków nie jest spełniony
```

Często zdarza się, że podczas wykonania programu potrzebne jest użycie znaków normalnie nie wyświetlanych, lub stosowanych w składni języka. Ma to miejsce najczęściej w przypadku wstawiania znaku końca linii. Aby wykonać taką operację, musimy zastosować jedną z sekwencji ucieczki. Najczęściej stosowanymi są:

```
\n  ASCII linefeed (LF) - nowy wiersz
\r  ASCII Carriage Return (CR) - drugi znak nowego wiersza (Windows)
\'  apostrof
\"  cudzysłów
\\  Backslash (\)
\a  ASCII bell (BEL)
\b  ASCII backspace (BS)
\t  ASCII Horizontal Tab (TAB)
```

Przykładowy ciąg ilustrujący zastosowanie sekwencji może wyglądać następująco:

```
print „Ala ma kota \n o imieniu „Mruczek\” ”
```

Inną sytuacją, w której wymagana jest dodatkowa kontrola to wyświetlanie wartości zmiennych jako części ciągu tekstowego. W tym przypadku możemy posłużyć się znacznikami formatowania, które interpretowane są odpowiednio przez operator **print** np.:

```
zmienne = ('test', 1323, 21.432) #definiujemy tuple
print 'Testujemy wyświetlanie: ciągu %s, liczby int %d, i float %f' % zmienne
```

Z przykładu możemy stwierdzić, że operator print pobiera kolejne wartości z listy, interpretuje je na podstawie znacznika i wyświetla wartość. Można dodatkowo zwiększyć tą kontrolę poprzez zastosowanie słownika, którego kluczem są ciągi:

```
slow={'k0':'test', 'k1':1323, 'k2':21.432} #definiujemy słownik
print 'Teraz mamy liczby float %(k2)f, int %(k1)d, i ciąg %(k0)s' % slow
```

Przy czym aby po prostu wyświetlić znak '%' należy wprowadzić go dwukrotnie „%%”.

```
print('Testujemy %%d %d %%d') % 3
```

Kompletną tablicę konwersji można znaleźć na stronie <https://docs.python.org/release/2.5.2/lib/typesseq-strings.html>.

1.2 Skrypty i kontrola przepływu programu

Połączenie różnych poleceń w jeden program wymaga stworzenia pliku tekstowego zawierającego te polecenia, oraz w zależności od języka, jakim się posługujemy, muszą zostać zachowane odpowiednie zasady formatowania. W przypadku Pythona pliki z kodem źródłowym tradycyjnie mają rozszerzenie „.py”, ale odpowiednio sformatowany plik z innym rozszerzeniem również wykona się poprawnie. Takie pliki nazywane są najczęściej skryptami, ponieważ nie jest wymagana ich kompilacja do kodu maszynowego przed wykonaniem, jeżeli komputer, na którym są wykonywane, ma zainstalowany interpreter danego języka. Podczas pierwszego wykonania skryptu interpreter Pythona tworzy plik z rozszerzeniem „.pyc”, który zawiera skompilowaną wersję skryptu, i jest ona używana dopóki kod źródłowy w skrypcie się nie zmieni. Można wymusić ponowną kompilację, usuwając plik „.pyc”.

Składnia programu Python nie wymaga stosowania nawiasów, średników czy też słów kluczowych, aby oznaczyć blok programu. Używane w tym celu jest odpowiednio dopasowane wcięcie, czyli dodanie spacji na początku linii. Czyli poprawnie napisany program jednocześnie jest dobrze sformatowany pod względem estetycznym. Plik skryptu można stworzyć, używając dowolnego edytora, na przykład standardowego notatnika. Jednak żeby uzyskać podświetlanie składni, dobrze jest użyć innego programu, takiego jak Notepad++. Pierwszy prosty program możemy napisać, łącząc następujące wyrażenia:

```
a=9
b=3
wyn=9+3
print 'Wynik dodawania ',a,' i ', b, ' : ', wyn
```

Plik zapisać możemy w katalogu d:\temp\python, nazywając go „test.py”. Aby uruchomić program, należy uruchomić konsolę OS4Geo4W znajdującą się tam gdzie skrót do QGIS. Następnie należy zmienić katalog na ten, w którym znajduje się plik skryptu i uruchomić interpreter z nazwą skryptu jako argument:

```
d:
cd d:\temp\python
python test.py
```

Przed rozpoczęciem dalszej zmiany programu warto dodać, że zmienne w Pythonie w zasadzie mogą mieć dowolne nazwy, jeżeli nie kolidują z zarezerwowanymi słowami kluczowymi, mianowicie:

```
and as assert break class continue def del elif else except exec finally for
from global if import in is lambda not or pass print raise return try while
with yield
```

Oprócz tych słów kluczowych standardowa implementacja zawiera oczywiście wiele funkcji i metod, ale mają one nawias po nazwie, więc nie zachodzi obawa konfliktu.

W praktycznie każdym programie występuje miejsce, w którym w zależności od jakiejś wartości chcemy, aby program wykonał inną operację. W tej sytuacji będziemy korzystać z konstrukcji *if.else*:

```

print 'Czy chcesz kontynuowac (t/n)?'
k=raw_input()
if k == 't':
    print 'Kontynuuj program'
elif k == 'n':
    print 'Zatrzymuj program'
else:
    print 'Zla opcja'

```

Zastosowana funkcja `raw_input()` ma podobne działanie jak `input()`, ale traktuje wpisane wartości jako ciąg bez ewaluowania wartości.

Zadanie: Zmodyfikuj warunek tak, aby reagował również na wielkie litery T i N.

Co prawda polecenia z pierwszego skryptu z powodzeniem można wpisać ręcznie w konsoli Pythona, ale często musimy wykonać wiele podobnych operacji, gdzie ręczne wpisywanie było by zbyt uciążliwe. Z pomocą przychodzi konstrukcja pętli, gdzie można zastosować jedną z dwóch: *while* lub *for*. Konstrukcja *while* wykonuje się tak długo, jak długo warunek ją kontrolujący jest *Prawdą*:

```

print 'Zgadnij cyfry od 1 do 9'
while input() != 8:
    print 'Zla odpowiedz!'
print 'Trafiles'

```

Nowa funkcja `input()` czyta wpisaną wartość z klawiatury, ewaluuje ją, a następnie sprawdzane jest czy wartość ta różni się od ośmiu. Pętla będzie wykonywać się tak długo, jak długo ten warunek jest prawdą. Zwrócić uwagę należy na wspomniane wcześniej wcięcie, które w tym przypadku kontroluje, która część kodu będzie wykonywać się w pętli.

Zadanie: Zmodyfikuj pętlę while, tak aby poprawne były dwie odpowiedzi, np. 8 i 4. Następnie zmodyfikuj warunek pętli tak aby cyfra była losowa. Możesz użyć metody `random.randint()`.

Druga wersja pętli w programie jest konstrukcja *for* i w przeciwieństwie do *while* nie korzysta z warunku, tylko ze zdefiniowanego zakresu wartości:

```

print 'Enumeracja liczb 0-99: ',
for i in range(100):
    print i, ' ',
print '\nKoniec enumeracji.'

```

Nowa funkcja `range()` tworzy listę wartości liczbowych o określonym zakresie. Należy zwrócić uwagę na zakończenie operatora `print` przecinkiem. Oznacza to, że nie chcemy, aby wyświetlony został koniec linii. Można też zauważyć, że w argumencie operatora `print` pojawił się znak „\n”. Jest to tak zwany znak ucieczki (ang. *escape sequence*) i pozwala na wyświetlanie znaków, których nie ma na klawiaturze, np. koniec linii, tak jak to ma miejsce w tym przypadku. Nowy operator *in* sprawdza, czy wartość znajduje się w zbiorze.ćwiczeń

Zadanie: Zmodyfikuj pętlę tak aby liczyła sumę wszystkich wartości, a następnie tak żeby wyświetlała wartości w systemie szesnastkowym. Użyj formatowania ciągów.

Rozbudowując program, możemy stwierdzić, że niektóre fragmenty są za długie, i chcielibyśmy rozdzielić je na mniejsze części. Użyjemy wtedy konstrukcji funkcji, która jest osobnym blokiem i można ją wywołać z dowolnego miejsca i w razie potrzeby z parametrami:

```

def dodaj(a,b):
    c=a+b
    return c
print dodaj(2,3)
wyn=dodaj(3,3)

for i in range(10):
    print wyn(3,i)

```

Podczas pisania funkcji zdarza się, że problem, który funkcja rozwiązuje, może być uproszczony o jeden element, ale nadal wykonany przez tą samą funkcję. Ma wtedy zastosowanie tzw. funkcja rekurencyjna. Rozważmy następującą iterację:

```
def liczsume(listaLiczby):
    suma = 0
    for liczba in listaLiczby:
        suma = suma + liczba
    return suma

print(liczsume([1,3,6,8,12]))
```

Widzimy, w nim, że problem liczenia sumy ciągu liczb możemy zmniejszyć o jedną wartość, na przykład wykonać funkcję `liczsume([2,6,8,12])` bez pierwszej liczby, i będzie działać też poprawnie. W takich sytuacjach możemy zastosować funkcję rekurencyjną:

```
def liczsume(listaLiczby):
    if len(listaLiczby) == 1:
        return listaLiczby[0]
    else:
        return listaLiczby[0] + liczsume(listaLiczby[1:])
```

Widzimy z przykładu, że funkcja taka będzie wywoływać sama siebie, usuwając jeden element z listy przy każdym wywołaniu, aż na liście pozostanie jeden element. Wówczas zwracany jest tylko ten element bez kolejnego wywołania.

Inną funkcjonalnością Pythona jest możliwość tworzenia funkcji uproszczonych **lambda**. Możemy wykorzystać je wszędzie tam, gdzie lokalnie potrzebujemy funkcji, ale problem jest zbyt mały, żeby tworzyć normalną funkcję:

```
potega = lambda x: x*x # zwraca pomnożone wartości
potega(3)
```

Funkcja taka ma okrojony składnię, i operuje na jednej zmiennej, która jednocześnie jest argumentem, jak i wartością zwracaną. Można też użyć w niej warunku:

```
parzysta = lambda x: x%2==0 # zwraca True jeżeli liczba parzysta
```

1.3 Obsługa plików i wyjątków

Niemal w każdym programie po pewnym czasie występuje potrzeba odczytu lub zapisania danych do pamięci nieulotnej. W przypadku aktualnych komputerów będzie to dysk twardy, pendrive, czy nawet płyta CD-R. Wszystkie charakteryzują się tą cechą, że po zaniku zasilania dane nie są tracone. W przypadku Python-a standardowym sposobem na otwarcie pliku jest słowo kluczowe **open**:

```
plik=open('NazwaPliku.txt','w')
```

Powyższy kod utworzy referencję do obiektu plikowego o nazwie NazwaPliku.txt znajdującego się w aktualnym katalogu. Katalog który interpreter Pythona uważa za aktualny można sprawdzić przy pomocy funkcji w module **os**:

```
import os
aktualnykatalog=os.getcwd()
print aktualnykatalog
os.chdir('d:\\TEMP')
print os.getcwd()
os.chdir(aktualnykatalog)
```

Przy czym `getcwd()` zwraca aktualny katalog, natomiast `chdir()` go zmienia.

Funkcja **open** powyżej przyjmuje dwa argumenty, pierwszy to nazwa pliku, natomiast drugi to sposób dostępu do pliku. Zastosowana flaga 'w' otwiera plik do zapisu, ale możliwe jest otwarcie pliku z flagą 'r' do odczytu lub 'a' żeby dołączać dane do istniejącego pliku. Teraz możemy rozpocząć operacje na otwartym pliku:

```
plik.write('Testujemy zapis do plku...\n')
for i in range(50,10,-3):
    plik.write('%d , ' % i)
plik.close()
```

Po zakończeniu zapisu widzimy zamknięcie pliku przy użyciu funkcji `close()`. Jest to bardzo istotne i zapewnia integralność zapisywanych danych. W Pythonie istnieje jednak inny sposób który automatycznie pozwala na zamknięcie pliku po zakończeniu zapisywania. Realizowane jest to przy pomocy menadżera kontekstów i użyciu struktury **with...as**:

```
with open('nazwa.txt', 'r') as plik:
    for linia in plik:
        print linia
```

Powyższy kod otwiera plik do odczytu i iteruje kolejne linie znajdujące się w pliku. Po zakończeniu bloku kodu plik zostaje automatycznie zamknięty. Podobnie możemy dołączyć dane do pliku:

```
with open('nazwa.txt','a') as plik: plik.write('appended data')
with open('nazwa.txt','r') as plik: print plik.read()
```

Gdy wszystko działa tak jak powinno wszyscy są zadowoleni, ale zdarza się, że w pewnym momencie wykonania naszego programu napotykamy nieprzewidziane zachowanie. W powyższym przykładzie możemy dla generowanego pliku zmienić jego prawa dostępu na „Tylko do odczytu”. Można to zrobić przy pomocy Exploratora Windows klikając prawym klawiszem myszy i wybierając Właściwości. Gdy to zrobimy i spróbujemy ponownie uruchomić nasz działający skrypt okaże się że już nie działa tak dobrze, bo przestanie się wykonywać już w pierwszej linii i dostaniemy komunikat:

```
Traceback (most recent call last):
  File "plik.py", line 1, in <module>
    plik=open('nazwa.txt', 'w')
IOError: [Errno 13] Permission denied: 'nazwa.txt'
```

Oznacza to że nasz program nie ma praw zapisu do pliku „nazwa.txt”. W Pythonie jest możliwość obsługi tego typu przypadków i służy do tego struktura **try...except...else** i funkcjonalność nazywana jest obsługą wyjątków. Możemy uaktualnić nasz kod:

```
try:
    plik=open('nazwa.txt','w')
except IOError:
    print 'Bład otwarcia pliku'
else:
    print 'Plik jest OK. Zapisuje dane.'
    plik.write('Zapis do pliku gdy nie ma wyjatku...\n')
    for i in range(10,50, 5):
        plik.write('%d , ' % i)
    plik.close()

print 'Wykonuje reszte programu'
```

To pozwoli naszemu programowi odpowiednio zareagować, gdy dostęp do pliku jest niedozwolony wyświetli komunikat i będzie kontynuował wykonanie. A gdy plik jest dostępny zapisze dane i będzie kontynuował wykonanie.

W powyższej strukturze możliwe jest stosowanie wielu klauzul **except** podobnie jak to ma miejsce w przypadku **elif**. Istnieje wbudowana lista parametrów dla najczęstszych błędów i można ją sprawdzić pod adresem: <https://docs.python.org/2/library/exceptions.html#builtin-exceptions>

1.4 Klasy i moduły

Podążając trendem do rozbudowy programu, może okazać się, że sama możliwość podzielenia programu na funkcje to za mało, i potrzebny będzie kolejny poziom abstrakcji, żeby je dodatkowo usystematyzować. W tej sytuacji nie pozostaje nic innego jak podzielenie funkcji na grupy nazywane *klasami*. Jednocześnie funkcje należące do danej klasy zaczniemy nazywać *metodami*. Ponadto sposób, w jaki programujemy, zmieni się ze strukturalnego na obiektowy. Oczywiście klasa to struktura potencjalnie o wiele bardziej złożona niż po prostu zagnieżdżenie funkcji, bo może ona dziedziczyć metody z klasy bazowej lub przechowywać dowolne inne typy danych. Przykładową klasę możemy zdefiniować w następujący sposób (kod zapisz w nowym pliku **kalkmod.py**):

```
class Kalk(object):
    def __init__(self,s='Inicjalizuje klase kalkulatora'):
        self.zaps = s      # przypisanie zmiennej do zmiennej lokalnej
        self.hist=[]      # inicjalizacja pustej listy
        print self.zaps   # wyswietlenie napisu

nowykalk1=Kalk()         # początek programu
nowykalk2=Kalk('Tworze klase z parametrem') # drugi obiekt
```

Powyższa klasa na razie jeszcze nic nie robi poza swoją inicjalizacją, co powoduje stworzenie dwóch obiektów, na które wskazują zmienne `nowykalk1` i `nowykalk2`. Jedną metodą, która się w niej znajduje to wbudowana funkcja inicjalizacji która wykonuje się raz przy tworzeniu obiektu. W jej parametrach widzimy wyrażenie „self”, które jest automatycznie tworzonym odniesieniem do aktualnie tworzonego obiektu. Drugim parametrem jest „s”, przy którym widzimy, że ma przypisaną wartość domyślną, a co za tym idzie jest opcjonalny. Nowym elementem jest również desygnator w postaci kropki który pozwala na odwoływanie się do metod lub zmiennych lokalnych klasy. Słowo „object” oznacza, że klasa `Kalk` dziedziczy z klasy nadrzędnej (bazowej,super-klasy) o tej nazwie. Klasa **object** jest domyślną pustą klasą, wykorzystujemy ją, gdy nie chcemy nic dziedziczyć.

Spróbujmy więc rozbudować klasę Kalkulatora o metody, które pozwolą na wykonywanie działań:

```
class Kalk(object):
    (...) # funkcja __init__ z poprzedniej części
    def dodaj(self,a,b):
        self.hist.append(a+b)
        return a+b
    def mnoz(self,a,b):
        self.hist.append(a*b)
        return a*b
    (...)
    def histo(self,res=0):
        if res:
            self.hist=[]
        else:
            print self.hist[:]

(...) #początek programu
print nowykalk1.dodaj(3,4)
print nowykalk1.mnoz(3,4)
(...)
nowykalk1.histo()
```

Dodatkowo oprócz działań w przykładzie mamy metodę 'histo' która pozwala na wyświetlenie historii wyników, które przechowywane są jako wpisy listy. A wysłanie parametru 1 lub True do tej metody spowoduje jej wyczyszczenie.

Ostatnim stopniem kompartmentacji programu jest jego rozdzielenie na osobne pliki, które nazywane są modułami. Klasy i funkcje z tych modułów mogą zostać udostępnione w aktualnym programie poleceniem **import**. Korzystając z tej funkcjonalności, możemy skorzystać z naszej klasy zapisanej w pliku **kalkmod.py**, tworząc nowy plik **testmod.py**, w którym zaimportujemy moduł

stworzone niezależnie od jego twórców. Wszystkie możemy zaimportować tak samo jak nasz plik:

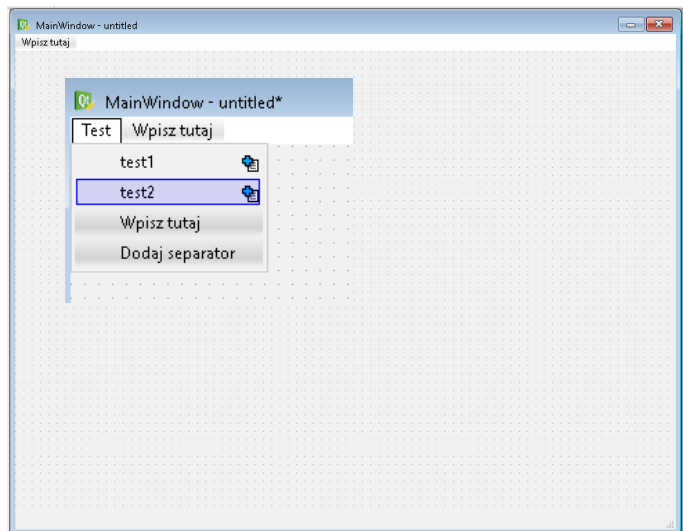
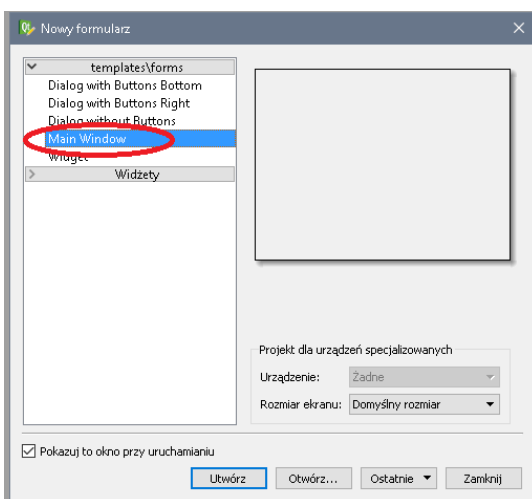
```
import math, sys      # zaimportuj moduł funkcji matematycznych i systemowych
from PyQt4 import *  # wszystkie klasy z biblioteki graficznej PyQt4
dir(math)             # sprawdź zaimportowane funkcje z modułu math
dir('__buildins__')  # sprawdź wbudowane funkcje
```

Dokumentację do większości można znaleźć pod adresem <https://docs.python.org/2/library>

1.5 Interfejs graficzny

Do tej pory do komunikacji z użytkownikiem programu używaliśmy konsoli systemu operacyjnego, czyli trybu tekstowego. Aktualne systemy operacyjne oferują oczywiście możliwość użycia interfejsu graficznego. Python też posiada takie możliwości poprzez różnego typu biblioteki interfejsów graficznych np. tkinter, wxPython czy PyQt. Dla naszych potrzeb użyjemy biblioteki Qt i jej narzędzi.

Rozpoczniemy od zaprojektowania interfejsu, do tego celu użyjemy narzędzia Qt Designer które można uruchomić w konsoli OSGeo4W wpisując polecenie **designer**. Po uruchomieniu zobaczymy ekran startowy na którym wybieramy z listy formularz „Main Window”. Stworzy to podstawowy interfejs okna z paskiem menu u góry i belką statusu na dole.

Następnie klikamy w polu „Wpisz tutaj” i dodajemy pozycję „Test”, i gdy pojawi się podmenu wpisujemy pozycję „test1” i „test2”. Następnie zapisujemy plik jako **testqt.ui**. Plik ten to reprezentacja interfejsu w języku XML. Możemy skonwertować go na kod Python używając programu **pyuic4**:

```
pyuic4 -o testqtui.py testqt.ui
```

Powstanie plik testqt.py który zawiera odpowiednik tego co „zaprogramowaliśmy” myszką w Qt Designer. Następnie napiszemy krótki skrypt, który pozwoli nam na uruchomienie tego kodu, czyli zainicjalizuje okno Qt używając naszego pliku z interfejsem jako modułu:

```
import testqtui
from PyQt4 import QtGui

class MojaKlasa(QtGui.QMainWindow, testqtui.Ui_MainWindow):
    def __init__(self):
        super(MojaKlasa, self).__init__()
        self.setupUi(self)

if __name__ == "__main__":
    import sys
    app = QtGui.QApplication(sys.argv)
    myapp = MojaKlasa()
```

```
myapp.show()
app.exec_()
```

Uruchamiamy powyższy kod i nasze okno powinno się uruchomić. Oczywiście na razie nic nie będzie robić ponieważ musimy dodać funkcjonalność do elementów interfejsu.

Chociaż powyższy kod działa to ma istotną wadę. Mianowicie przy każdej zmianie interfejsu musimy generować jego kod przy pomocy kompilatora **pyuic4**. Można jednak temu zaradzić wykorzystując loader wbudowany do biblioteki Qt. Wystarczy zrezygnować z importu **testqtui** i wykorzystać funkcję **uic.loadUiType**:

```
#import testqtui
from PyQt4 import QtGui, uic
FORM_CLASS, _ = uic.loadUiType('testqt.ui')

class MojaKlasa(QtGui.QMainWindow, FORM_CLASS):
    (...)
```

W powyższym widzimy modyfikację kodu dodającą import modułu **uic** i wykorzystanie funkcji **loadUiType** do wygenerowania „w locie” klasy interfejsu na podstawie pliku **testqt.ui**.

Kolejnym etapem będzie dodanie funkcjonalności do naszego interfejsu. Wykorzystamy do tego celu mechanizm **sygnałów** i **slotów** Qt. Polega on na tym że każda interakcja z elementem interfejsu wysyła sygnał domyślny lub zdefiniowany. Sygnał ten można połączyć ręcznie z naszą metodą podczas inicjalizacji obiektu przy użyciu funkcji **connect()**. My jednak użyjemy połączenia automatyczne do obiektów interfejsu które generowane są przez funkcję **connectSlotsByName()** zawartą w kodzie wygenerowanym z Qt Designer. Aby skorzystać z tych połączeń wystarczy nazwać odpowiednio swoje metody zgodnie z formatem **on_nazwaObiektu_sygnał(self)**. W naszym przykładzie obiekty zostały automatycznie nazwane **actionTest1** i **actionTest2** a jednym z sygnałów wysyłanych przez obiekty typu **QAction** jest sygnał **triggered()**. Tak więc nasza metoda obsługi elementu menu **test1** będzie wyglądać np.:

```
def on_actionTest1_triggered(self):
    print 'Nacisnieto w menu test1'
```

Możemy od razu zauważyć, że pomimo iż mamy działający element to metoda wywoływana jest dwukrotnie. Spowodowane jest to dwoma wersjami sygnału **triggered()**. Można temu zaradzić oznaczając metodę **dekoratorem pyqtSlot()** z modułu **QtCore**, który w naszym przypadku zdefiniuje, że chcemy użyć sygnału bez argumentu:

```
@QtCore.pyqtSlot()
def on_actionTest1_triggered(self):
    (...)
```

W dokumentacji obiektu **Qaction** (<http://doc.qt.io/qt-4.8/qaction.html>) możemy zobaczyć że dostępne sygnały to **changed()**, **hovered()**, **toggled()** i użyty już **triggered()**. Można ich używać w zależności od konfiguracji interfejsu i wymaganej funkcjonalności. Np. wykrycie najechania myszką na element menu można wykryć przechwytyjąc sygnał **hovered()**:

```
def on_actionTest2_hovered(self):
    print „Myszka na elemencie test2”
```

Podobnie modyfikując element **test1** w Qt Designer na typu „checkable” w panelu właściwości możemy użyć sygnału **changed()** do przechwycenia zmiany statusu zaznaczony lub nie zaznaczony:

```
def on_actionTest1_changed(self):
    if self.actionTest1.isChecked():
        print 'Element menu oznaczony'
    else:
        print "Element menu nieoznaczony"
```

1.5.1 Elementy interfejsu

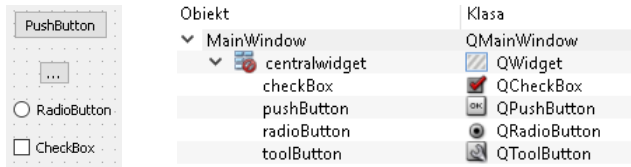
Zazwyczaj programy graficzne posiadają wiele elementów z których każdy posiada szczególne cechy i różne zachowanie przy interakcji. Przekładając to na język Python możemy powiedzieć, że obiekty interfejsu będą posiadały różne metody i sygnały.

1.5.1 Przyciski QAbstractButton

metody: setText

sygnały: clicked(), pressed(), released(), toggled()

Warianty: QPushButton, QToolButton, QRadioButton, QCheckBox


```
def on_pushButton_pressed(self):
    print u"pushButton naciśnięty"
    self.pushButton.setText(u'Naciśnięty')
def on_pushButton_released(self):
    print u"pushButton puszczony"
    self.pushButton.setText(u'Puszczony')
@QtCore.pyqtSlot()
def on_pushButton_clicked(self):
    print u"pushButton kliknięty"
    self.pushButton.setText(u'Kliknięty')
```

```
@QtCore.pyqtSlot()
def on_toolButton_clicked(self):
    print u"toolButton kliknięty"
```

```
def on_radioButton_toggled(self, checked):
    if checked:
        print "radioButton zaznaczony"
    else:
        print "radiobutton odznaczony"
```

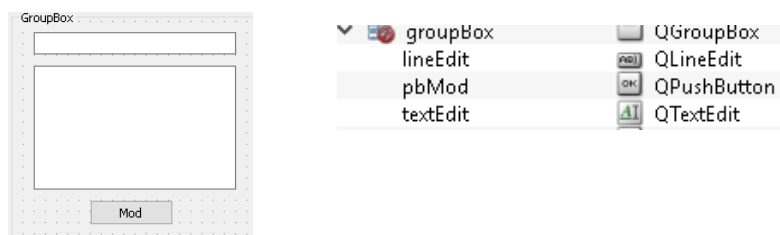
```
def on_checkBox_stateChanged(self, v):
    stany=('odznaczony', 'pomiędzy', 'zaznaczony')
    print v, ' ', stany[v]
```

1.5.2 Widżety wejściowe

Metody: setText(), text()

sygnały: textChanged()

Warianty: QLineEdit, QTextEdit

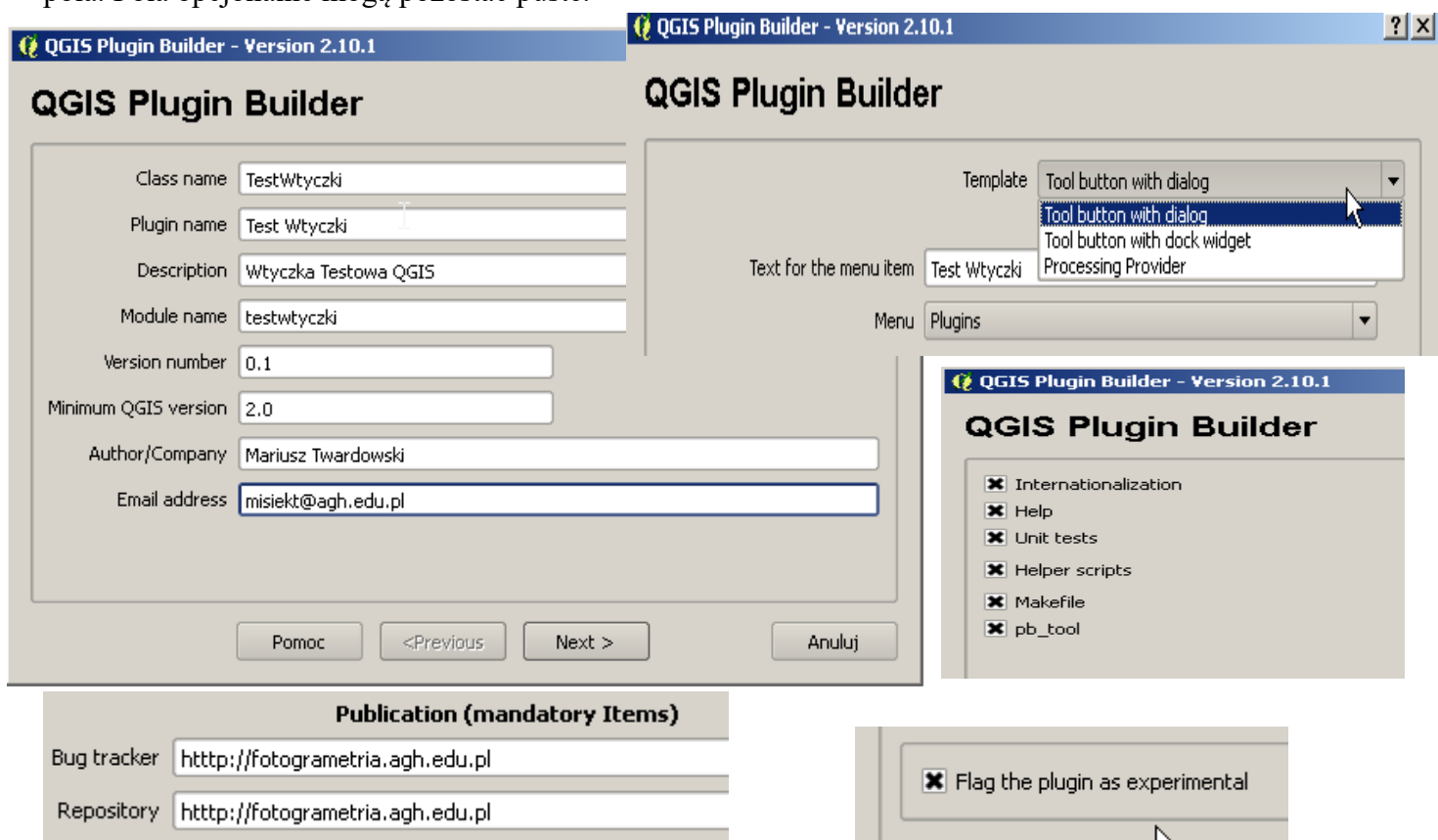
```
def on_lineEdit_textChanged(self):  
    print self.lineEdit.text()  
  
@QtCore.pyqtSlot()  
def on_pbMod_clicked(self):  
    print self.textEdit.toPlainText()
```

2. Budowa wtyczki QGIS

Wprowadzenie z pierwszej części nie wyczerpuje oczywiście wszystkich aspektów języka Python, jednak pozwoli na łatwiejsze zrozumienie dalszej części, w której opisana będzie budowa właściwego programu czyli wtyczki QGIS. W tej części będzie można zapoznać się z podstawowym sposobem wygenerowania odpowiedniego kodu, który doda odpowiedni wpis w menu programu i zainicjalizuje podstawowe okno. Następnie po krótkiej analizie tego kodu, korzystając z wiedzy nabytej w części pierwszej, dodane zostaną elementy odpowiedzialne za wymaganą funkcjonalność wtyczki.

2.1 Generowanie wtyczki ze schematu

Korzystając z faktu, że istnieje już wtyczka, która generuje podstawowy schemat kodu działającego w Quantum Gis, możemy jej użyć, aby znacznie przyspieszyć naszą pracę. Po uruchomieniu QGIS 2.2.0, w menu *Wtyczki->Zarządzaj wtyczkami* wybieramy *Ustawienia* i zaznaczamy *Wtyczki eksperymentalne*. Następnie znajdujemy wtyczki **Plugin Builder** oraz **Plugin Reloader** i jeżeli nie są zainstalowane, to wybieramy przycisk *Instaluj Wtyczkę*. Po tej operacji wtyczki powinny pojawić się w tym samym menu programu. Następnie uruchamiamy wtyczkę Plugin Builder i wypełniamy wymagane pola. Pola opcjonalne mogą pozostać puste.

Po wypełnieniu odpowiednich pól i kliknięciu OK wybieramy katalog, w którym schemat wtyczki ma być zapisany. Może być to dowolna lokalizacja, ale najlepiej skorzystać od razu z lokalizacji przeznaczonej dla wtyczek:

```
C:\Users\Student\.qgis2\python\plugins
```

Następnie uruchamiamy konsolę OSGeo4W, zmieniamy katalog na wymieniony powyżej, ale wraz z nazwą wtyczki, i generujemy kod Pythona z plików interfejsu i ikony, czyli wykonujemy polecenia:

```
c:  
cd C:\Users\Student\.qgis2\python\plugins\TestWtyczki  
pyrcc4 -o resources.py resources.qrc
```

```
pyuic4 -o testwtyczki_dialog_base.py testwtyczki_dialog_base.ui
```

Po tej operacji restartujemy Quantum Gis, wchodzimy do zarządzania wtyczkami, znajdujemy naszą wtyczkę testową na liście i ją włączamy. W menu wtyczek powinna pojawić się zdefiniowana przez nas wtyczka. W tym momencie można byłoby stwierdzić, że temat został wyczerpany, ponieważ uzyskaliśmy zakładany efekt. Jednak od razu widać, że chociaż wtyczka działa, to nie ma żadnej funkcjonalności, i ma tylko przyciski OK i Anuluj, które również nic nie robią. Tutaj właśnie zaczniemy wykorzystywać informacje z poprzedniej części kursu.

2.2 Zawartość wygenerowanej wtyczki

Analizując pliki wygenerowane przez wtyczkę Plugin Builde `testwtyczki_dialog_base.py` możemy określić w jaki sposób aplikacja działa. W pierwszej kolejności zobaczymy, że wygenerowane nazwy plików zostały zapożyczone z nazwy wtyczki którą zdefiniowaliśmy w generatorze. Następnie sprawdzając zawartość pliku `__init__.py` możemy stwierdzić, że zawiera inicjalizację naszego testowego pluginu, umożliwiając programowi QGis jego zarejestrowanie w interfejsie. Wewnątrz nie ma wiele, tylko jedna funkcja, ale istotnym elementem jest import klasy `TestWtyczki` z modułu `testwtyczki`. Korzystając z poprzednich informacji wiemy, że oznacza to, że klasa zostanie wczytana z pliku `testwtyczki.py`

Przechodząc do wskazanego przez inicjalizację pliku możemy zauważyć, że jest on o wiele bardziej rozbudowany niż poprzedni. Ale większość z wpisów w tym pliku to dalsze definicje pewnych zmiennych i translacji wymaganych dla QGis. Głównymi interesującymi dla nas wpisami są:

```
import resources
from testwtyczki_dialog import TestWtyczkiDialog
class Testwtyczki:
    (...)
    self.dlg=TestWtyczkiDialog()
```

Pierwszy wpis importuje moduł `resources.py`, który zawiera w zmiennej `qt_resource_data` reprezentację szesnastkową ikony zawartej w pliku `icon.png`, i został wygenerowany poprzednio z pliku xml `resources.qrc` przy pomocy narzędzia `pyrcc4`. Można oczywiście narysować własną wersję ikony dla wtyczki, i ponownie wygenerować jej kod. Drugi wpis jest bardziej istotny, i informuje nas o tym, że z pliku `testwtyczki_dialog.py` zaimportowana zostanie klasa `TestWtyczkiDialog`. Przy jej użyciu trochę poniżej stworzony zostaje obiekt o nazwie `self.dlg`.

Kontynuując analizę przepływu programu sprawdzamy zaimportowany plik `testwtyczki_dialog.py`, i możemy od razu rozpoznać że powoduje on głównie dwie akcje:

```
FORM_CLASS, __ = uic.loadUiType(os.path.join(
    os.path.dirname(__file__), 'testwtyczki_dialog_base.ui'))
class TestWtyczkiDialog(QtGui.QDialog, FORM_CLASS):
    def __init__(self):
        self.setupUi(self)
```

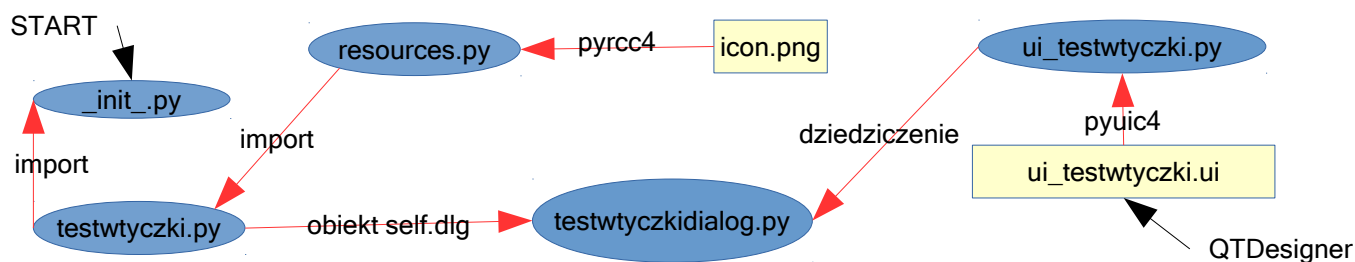
Pierwsza akcja to import interfejsu z pliku `testwtyczki_dialog_base.ui` przy użyciu metody `uic.loadUiType`, natomiast druga to wywołanie metody `self.setupUi()`, która powoduje ustawienie różnych parametrów interfejsu wtyczki. Wynik działania `uic.loadUiType` można łatwo sprawdzić, dodając do skryptu wyświetlanie zmiennej `FORM_CLASS` i uruchamiając skrypt:

```
print FORM_CLASS # dodajemy po inicjalizacji FORM_CLASS
python testwtyczki_dialog.py # uruchamiamy z konsoli osgeo4w
```

Zobaczymy że `FORM_CLASS` zawiera po prostu nazwę klasy `Ui_TestWtyczkiDialogBase`. Zwrócić należy uwagę, że w tym przypadku nie jest tworzony nowy obiekt, ale klasa `Ui_TestWtyczkiDialogBase` jest *dziedziczona* przez klasę z aktualnego pliku, czyli `TestWtyczkiDialog`. Co za tym idzie wszystkie metody klasy bazowej są dla niej dostępne, łącznie z metodą `setupUi()`.

Ostatecznie przechodzimy do pliku `testwtyczki_dialog_base.py`, i widzimy że jest on dość

skomplikowany. Na szczęście nie będziemy go musieli edytować, ponieważ jest on generowany z pliku `testwtyczki_dialog_base.ui`, o którym później. W efekcie możemy narysować następujący diagram naszej aplikacji:

Rysunek 1: Schemat programu

2.3 Implementacja programu

Po zapoznaniu się z podstawową budową wtyczki QGIS należy zdecydować, co ma być celem działania naszego programu. Na potrzeby tego kursu wybrano przeliczenie współrzędnych z Krakowskiego Układu Lokalnego (KUL) do wymaganego przez UMK układu 2000, a dla Krakowa strefy 7 czyli układu o kodzie EPSG:2178. Przeliczenia dokonuje się za pomocą transformacji konforemnej 2-go stopnia, opracowanej przez Piotra Banasika, która ma postać:

$$\begin{aligned}
 xw &= xbw + a1 + a3*x - a4*y + a5*(x*x - y*y) - 2*a6*x*y \\
 yw &= ybw + a2 + a3*y + a4*x + 2*a5*x*y + a6*(x*x - y*y)
 \end{aligned}$$

gdzie współczynniki wynoszą:

$$\begin{aligned}
 xbp &= -3.04419376190476 \times 10^4 & ybp &= 2.89030878571429 \times 10^5 \\
 xbw &= 5.54659313500000 \times 10^6 & ybw &= 7.42852359576190 \times 10^6 \\
 x &= x - xbp & y &= y - ybp \\
 a1 &= 2.73660450713879 \times 10^{-22} & a2 &= 7.69215691432381 \times 10^{-2} \\
 a3 &= -9.99116225304304 \times 10^{-1} & a4 &= 4.05478646361601 \times 10^{-2} \\
 a5 &= 6.77548043232547 \times 10^{-11} & a6 &= 9.08724778098026 \times 10^{-10}
 \end{aligned}$$

Wejściowymi danymi będzie plik tekstowy ze współrzędnymi punktów w KUL. Program powinien wczytać numery i współrzędne punktów do tabeli, przeliczyć je na układ 2000, i ostatecznie powinien wygenerować plik tekstowy z nowymi wartościami.

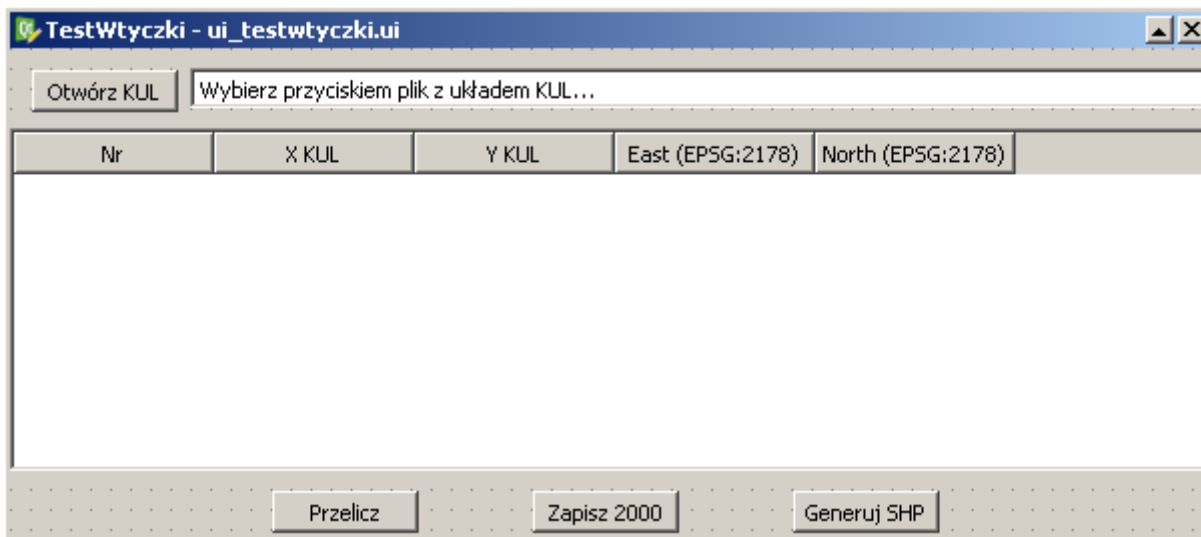
2.3.1 Interfejs programu

Pierwszym elementem, który musimy zaprojektować, jest interfejs użytkownika, który pozwoli na interakcje z programem. Klasa zawierająca ten interfejs została już wspomniana, i znajduje się w pliku `testwtyczki_dialog_base.py`. Jednak nie będziemy tego pliku modyfikować ręcznie, tylko wykorzystamy pokazane na rysunku 1 narzędzie **QTDesigner**. Pozwoli ono na zaprojektowanie wszystkich elementów i zapisanie ich do pliku `ui_testwtyczki.ui`, z którego za pomocą narzędzia **pyuic4** wygenerowany zostanie kod Pythona. Program QTDesigner uruchamiamy z konsoli OSGEO4W poleceniem **designer** lub z katalogu:

```
c:\Program Files (x86)\QGIS Pisa\bin\designer.exe
```

Po uruchomieniu programu otwieramy istniejący plik interfejsu `testwtyczki_dialog_base.ui` znajdujący się w katalogu z wtyczką. Pojawi się podstawowy dialog wygenerowany przez Plugin Buildera, a naszym zadaniem będzie jego modyfikacja. Docelowo będziemy chcieli, żeby dialog wyglądał następująco:

Rozpoczynamy od zaznaczenia i usunięcia domyślnych przycisków OK i Anuluj. Następnie klikamy na pusty dialog i w *Edytorze właściwości* zmieniamy geometrię dialogu z 400x300 na 600x400. Następnie dodajemy do dialogu poszczególne elementy, przeciągając je z listy po lewej stronie:

- przycisk „Otwórz KUL”: przeciągamy element „**Push Button**”, a następnie prawym przyciskiem wybieramy *Zmień tekst...* i zmieniamy widoczny tekst na „Otwórz KUL”. Oprócz tego prawym przyciskiem wybieramy opcję *Zmień nazwę obiektu...* i zamieniamy ją na **bOpenKUL**,
- linię „Wybierz przyciskiem...”: przeciągamy element „**Line Edit**” zmieniamy tekst na taki jaki jest widoczny na obrazku, a następnie zmieniamy nazwę obiektu na **pathKUL**. W Edytorze właściwości zaznaczamy flagę **readOnly**,
- tabelę główną: przeciągamy element „**Table Widget**”, dopasowujemy jego rozmiar do okienka i zmieniamy nazwę obiektu na **crdTable**. Dodatkowo prawym przyciskiem wybieramy *Modyfikuj elementy...* i dodajemy kolumny Nr, X_KUL, Y_KUL, East (EPSG:2178), North (EPSG:2178),
- przycisk „Przelicz”: „**Push Button**” zmieniamy tekst, a nazwę obiektu na **bCalc**,
- przycisk „Zapisz 2000”: „**Push Button**”, zmieniamy tekst a potem nazwę obiektu na **bSave2000**,
- przycisk „Generuj SHP”: **Push Button**, zmieniamy tekst a potem nazwę obiektu na **bGenSHP**

Plik interfejsu zapisujemy i testujemy wtyczkę w programie QGIS, czy został zaimportowany nasz nowy interfejs metodą **uic.loadUiType** w z pliku **testwtyczkidialog.py**. Na razie elementy interfejsu nic nie robią, ale wkrótce zaimplementujemy funkcjonalność, używając metod.

W przypadku używania kompilowanej wersji interfejsu używając konsoli GDAL, generujemy plik **testwtyczki_dialog_base.py** poleceniem **pyuic4** tak samo, jak w punkcie 2.1. Uruchamiamy w QGIS wtyczkę aby sprawdzić czy interfejs poprawnie się wyświetla. Możliwe, że będzie konieczne użycie **Plugin Reloadera**.

2.3.2 Implementacja funkcji

Następnym etapem będzie implementacja kodu Pythona, który pozwoli na wykonywanie odpowiednich operacji w zależności od wydanych poleceń. Biblioteka **PyQt**, której użyliśmy do stworzenia interfejsu, posiada specjalny mechanizm, który bardzo ułatwia łączenie interfejsu z implementacją i kryje się pod nazwą **sygnałów** i **slotów**. Sygnał to wywołanie generowane przez np. naciśnięty przycisk interfejsu, który może wysłać domyślne sygnały **clicked()**, **pushed()**, **released()**. Natomiast **slot** to nic innego jak metoda klasy, która można połączyć z sygnałem funkcją **connect()** np.:

```
self.bOpenKUL.clicked.connect(self.funkcjaOtwieraniaPliku)
```

Powyższa metoda połączyłaby przycisk „Otwórz KUL” z metodą „funkcjaOtwieraniaPliku”, czyli po naciśnięciu przycisku metoda byłaby wykonana. Co więcej, PyQt automatycznie tworzy połączenia do

metod, które nazwane są zgodnie ze schematem „on_nazwaObiektu_sygnal()”, czyli powyższe można pominąć, stosując nazwę metody `on_bOpenKUL_connect()`. Z tej funkcjonalności będziemy korzystać, ponieważ kod interfejsu wygenerowany z QTDesignera zawiera metodę `connectSlotsByName()`, która to umożliwia.

Metody do obsługi interfejsu będziemy dodawać w pliku `testwtyczki_dialog.py`, ale zaczniemy od dodania modułów na początku i zadeklarowania kilku zmiennych w metodzie `__init__` w klasie `TestWtyczkiDialog`:

```
import os, qgis
from osgeo import osr, ogr
(...)
def __init__(self):
    (...)
    self.tabKUL=[] # lista/tablica na numery i współrzędne KUL
    self.tab2K=[] # tablica na współrzędne przeliczone 2000/7
    self.iK={'nr': 0, 'x':1, 'y':2, 'E':3, 'N':4} # indeks kolumny
```

Dwie pierwsze deklaracje nie wymagają wyjaśnienia, natomiast trzecia umożliwi nam odwoływanie się do numeru kolumny tabeli przy pomocy liter zamiast cyfr, co pozwoli na lepszą przejrzystość kodu programu.

W drugim kroku dodamy metodę, dzięki której naciśnięcie przycisku „Otwórz KUL” pozwoli na wczytanie pliku i dodanie wartości do tabeli:

```
def on_bOpenKUL_released(self):
    opfi=QtGui.QFileDialog.getOpenFileName # przypisanie metody do zmiennej
    nazwaKUL=opfi(self, 'Wybierz KUL', '', 'TXT files (*.txt);;ALL Files (*.*)')
    self.pathKUL.setText(nazwaKUL) # ustawienie tekstu w linii
    with open(str(nazwaKUL), 'r') as plik: # otwarcie pliku
        tab=self.crdTable # przypisanie zmiennej lokalnej/ skrót
        wI=QtGui.QTableWidgetItem # -||-
        for linia in plik: # pętla dla linii w pliku
            nr, x, y = linia.split() # przydzielenie wartości do zmiennych
            self.tabKUL.append([int(nr), float(x), float(y)]) # wart. do tab.
            tab.insertRow(tab.rowCount()) # dodaj wiersz w tabeli
            tab.setItem(tab.rowCount()-1, self.iK['nr'], wI(nr)) #wart kom. 0
            tab.setItem(tab.rowCount()-1, self.iK['x'], wI(x)) #wart kom. 1
            tab.setItem(tab.rowCount()-1, self.iK['y'], wI(y)) #wart kom. 2
```

Widzimy automatyczne połączenie obiektu `bOpenKUL` z sygnałem `released()`, przypisujemy też długie nazwy funkcji do krótkich zmiennych lokalnych `opfi`, `tab`, `wI`, co nie jest niezbędne ale zwiększa czytelność. Stosujemy strukturę `with...as...else`, która pozwala na otwarcie pliku, lub pominięcie kodu zawartego w jej suicie, jeżeli otwarcie pliku się nie powiedzie. Nie mamy jednak w tej konstrukcji możliwości powiadomienia o tym fakcie użytkownika, ponieważ trzeba wtedy zastosować obsługę wyjątków, ale o tym później. Ostatecznie wykonywana jest pętla, w której wstawiane są wartości do tablicy `self.tabKUL` oraz wypełniana jest tabela widgetu w obiekcie `self.crdTable`. Teraz możemy przetestować wczytywanie współrzędnych do tabeli.

Zadanie: Zmodyfikuj powyższy kod tak, aby struktura `with...as` była zabezpieczona przed błędami odczytu pliku używając obsługi wyjątków. Komunikat o błędzie można wyświetlić przy pomocy metody `QtGui.QMessageBox.critical()`

Następnie dodamy prostą metodę do wykonania transformacji konformnej. Wartości współczynników można skopiować z <http://fotogrametria.agh.edu.pl/python/wspolczynniki.txt>

```
def calcK2k(self, x, y):
    xbp, ybp = -3.04419376190476*(10**4), 2.89030878571429*(10**5)
    xbw, ybw = 5.54659313500000*(10**6), 7.42852359576190*(10**6)
    a1, a2 = 2.73660450713879*(10**-2), 7.69215691432381*(10**-2)
    a3, a4 = -9.99116225304304*(10**-1), 4.05478646361601*(10**-2)
    a5, a6 = 6.77548043232547*(10**-11), 9.08724778098026*(10**-10)
```

```

x,y = x-xbp, y-ybp
N = xbw + a1 + a3*x - a4*y + a5*(x*x - y*y) - 2*a6*x*y
E = ybw + a2 + a3*y + a4*x + 2*a5*x*y + a6*(x*x - y*y)
return E, N

```

Nie ma w niej nic nadzwyczajnego, podstawiane są wartości do zmiennych współczynników, a potem wykonywane są obliczenia zmiennych E i N. Są to współrzędne w układzie 2000/7, które są zwracane przez metodę.

Gdy możemy już obliczyć nowe współrzędne, przystępujemy do zaimplementowania obsługi przycisku „Przelicz”:

```

def on_bCalc_released(self):
    wiersz=0
    wI=QtGui.QTableWidgetItem
    for nr, x, y in self.tabKUL:
        E,N=self.calcK2k(x,y)
        self.tab2K.append([nr,E,N])
        self.crdTable.setItem(wiersz, self.iK['E'], wI(str(E)))
        self.crdTable.setItem(wiersz, self.iK['N'], wI(str(N)))
        wiersz+=1

```

Ponownie widzimy automatyczne połączenie sygnału, tym razem dla obiektu **bCalc**, a następnie pętlę, w której odwołujemy się do napisanej przed chwilą metody **calcK2k()**. Zwrócone z metody wartości wpisywane są do tabeli **self.tab2K** oraz do 4 i5 kolumny widgetu **self.crdTable**. Po tych operacjach możemy przetestować przeliczanie wartości pomiędzy układami KUL i 2000.

Jeżeli mamy już przeliczone współrzędne, to nie pozostaje nic innego jak zapisać ich wartości do nowego pliku tekstowego:

```

def on_bSave2000_released(self):
    safi=QtGui.QFileDialog.getSaveFileName
    nazwa2k=safi(self, 'Podaj plik 2000','', 'TXT files (*.txt);;ALL (*.*)')
    try:
        plik2k=open(nazwa2k,'w')
    except IOError:
        QtGui.QMessageBox.critical(self,u'Błąd',u'Błąd zapisu pliku')
    else:
        for nr, e, n in self.tab2K:
            plik2k.write('{nr} {e} {n}\n'.format(**locals()))

```

Zauważymy, że są w niej nowe elementy, z których najistotniejszym jest obsługa wyjątków przy zastosowaniu struktury **try...except...else**. Czyli program próbuje otworzyć plik, a jeżeli się to nie powiedzie wyświetlony zostanie komunikat przy użyciu metody **QMessageBox.critical()**. Zastosowano tutaj wyjątek **IOError**, który dotyczy ogólnie wejścia/wyjścia, ale wyjątków jest znacznie więcej. Natomiast jeżeli plik można zapisać, to wykonany zostanie kod w bloku **else**. Nowym elementem jest również zastosowanie znaku „u” przed ciągiem, który po prostu pozwala formatować napisy z polskimi znakami. Bez niej wyświetliły by się krzaczki w komunikacie. Ostatnim nowym elementem jest sposób formatowania wartości przy zapisie do pliku w metodzie **plik2k.write()**. Jako argument tej metody wysyłamy obiekt tekstowy, jednocześnie korzystając z jego metody **format()**, ale zamiast definiować tradycyjnie listę zmiennych stosujemy funkcję **locals()**, która automatycznie zwraca wszystkie zmienne lokalne, w naszym przypadku **nr, e i n**.

Zadanie: Zmodyfikuj zapis do pliku używając tradycyjnego formatowania ciągów przy użyciu %.

Ostatnim etapem będzie zapisanie punktów do pliku SHP i dodanie go jako warstwy do QGIS. Dlatego implementujemy funkcję do obsługi przycisku „Generuj SHP”:

```

def on_bGenSHP_released(self):
    shpdrv=ogr.GetDriverByName("ESRI Shapefile")
    safi=QtGui.QFileDialog.getSaveFileName
    scieSHP=safi(self, 'Podaj plik shp','', 'SHP files (*.shp)')

```

```

nazwaWar=os.path.basename(str(scieSHP))[:-4] # nazwa warstwy z pliku
if os.path.exists(str(scieSHP)):
    shpdrv.DeleteDataSource(str(scieSHP))
shp=shpdrv.CreateDataSource(str(scieSHP)) # obiekt shape
srs=osr.SpatialReference() # obiekt referencji przestrzennej
srs.ImportFromEPSG(2178) #utwórz układ 2000/7
warstwa=shp.CreateLayer(nazwaWar, srs, ogr.wkbPoint) # obiekt warstwy
pole=ogr.FieldDefn("Nr", ogr.OFTString)
pole.SetWidth(10)
warstwa.CreateField(pole)
warstwa.CreateField(ogr.FieldDefn("East", ogr.OFTReal))
warstwa.CreateField(ogr.FieldDefn("North", ogr.OFTReal))
for nr, e, n in self.tab2K:
    punkt=ogr.Feature(warstwa.GetLayerDefn()) # stworzenie obiektu
    punkt.SetField("Nr", str(nr)) # dodaj wartość atrybutu
    punkt.SetField("East", e)
    punkt.SetField("North", n)
    geom=ogr.Geometry(ogr.wkbPoint) # obiekt geometrii
    geom.AddPoint(e, n)
    punkt.SetGeometry(geom) # dodanie geometrii
    warstwa.CreateFeature(punkt) # dodanie punktu do warstwy
qgis.utils.iface.addVectorLayer(scieSHP,nazwaWar,'ogr')

```

Warstwa powinna pojawić się na liście z lewej strony, musimy jeszcze wybrać prawym przyciskiem na nazwie warstwy opcję „Powiększ do zasięgu warstwy”, żeby wyświetlić punkty. Natomiast opcją „Tabela atrybutów” możemy sprawdzić dodane pola dla punktów.

Zadanie: Zmodyfikuj kod tak, aby zapis był zabezpieczony obsługą wyjątków.

Aby sprawdzić poprawność zaimportowanych danych można sprawdzić współrzędne w układzie geograficznym WGS84, lub pobrać mapę granic z zewnętrznego źródła. Na przykład można posłużyć się serwerem WFS pod adresem <http://fotogrametria.agh.edu.pl/geoserver/SIT/wfs> i dodać warstwę „World Countries”.

3. Operacje na obrazach rastrowych

Różne biblioteki języka Python pozwalają na dostęp do danych rastrowych i ich modyfikację. Mogą być one zapisane w różnych formatach plików.

3.1 PIL

Pillow to standardowa biblioteka do operacji na rastrach. Wygodna do stosowania w sytuacjach gdy nie są potrzebne skomplikowane interaktywne metody edycji obrazu, a mamy do dyspozycji tylko podstawową instalację Python. Udostępnia ona klasę **Image** której referencję można znaleźć pod adresem: <http://effbot.org/imagingbook/image.htm>

W nowym pliku skryptu możemy rozpocząć pracę z biblioteką poprzez import modułu, otwarcie pliku z obrazem i wykonanie kilku operacji. Plik obrazu można pobrać ze strony z materiałami na Wiki:

```
from PIL import Image
import webbrowser

obraz=Image.open('test.jpg')
print obraz.format, obraz.size, obraz.mode      #parametry obrazu
#obraz.show()                                  #wersja Python 2.7 nie działa domyślnie na Windows 7
obraz.save('test.tif')

obraz45=obraz.rotate(45)                       #obrót
obraz45.save('test45.jpg')                     #zapis
obraz.rotate(45).save('test45.jpg')            #obrót i zapis

webbrowser.open('test.tif')
webbrowser.open('test45.jpg')
```

Oprócz PIL wykorzystaliśmy również moduł **webbrowser**, ale tylko dlatego, że aktualna wersja Python w QGIS 2.10 nie działa poprawnie pod Windows 7 z metodą **show()** w klasie **Image**.

W dalszej części możemy przetestować więcej dostępnych metod, po każdej używając **webbrowser** do wyświetlenia wygenerowanego obrazu:

```
obraz.convert('1').save('testbw.tif')           #konwersja do 1-bit BW
obraz.convert('L').save('testgray.tif')         #odcienie szarosci 8bit
obraz.convert('P').save('testpal.tif')          #paleta 8-bit
obraz.crop([100,100,200,200]).save('testcrop.tif') #wycinanie tupla
                                                    #[x0,y0,x1,y1]
obraz.resize([100,100]).save('testresize.tif')  #zmiana rozmiaru tupla [w,h]
```

Parametry obrazu można skontrolować używając np. programu Gimp lub właściwości w Exploratorze Windows.

Zadanie: Przetestuj inne metody biblioteki dostępne w dokumentacji.

Oprócz operacji na istniejących obrazach możemy też wygenerować nowy i go modyfikować:

```
# coding=utf-8
from PIL import Image
import webbrowser,random

obr=Image.new("L", [512,512], 'white')          #utwórz pusty obraz 8-bit gray
obrpx=obr.load()                               #dostęp do pixeli obrpx[x,y]

for pixcount in range(1000):
    rnd=random.randint                          #skrót funkcji random.randint
    x,y,c=rnd(0,511),rnd(0,511),rnd(0,255)     #wygeneruj losowo x,y,c
    obrpx[x,y]=c                               #przypisz losowe wartości dla pixeli

obr.save('testrnd.tif')                        #zapisz obraz
```

```
webbrowser.open('testrnd.tif') #wyświetl
```

Zastosowana metoda **load()** pozwala na bezpośredni dostęp do pixeli o podanych współrzędnych. Są też dostępne alternatywne metody **getpixel([x,y])** i **putpixel([x,y])**, które nie wymagają **load()**, jednak są one wolniejsze.

Zadanie: Zmodyfikuj przykład tak aby pixele generowane były na nowym rastrze RGB, i były wielokolorowe zamiast odcieni szarości.

Drugą klasą dostępną w module PIL jest **ImageDraw**. Pozwala ona na rysowanie na rastrze prostych figur geometrycznych:

```
import ImageDraw
rys=ImageDraw.Draw(obr) #inicjalizuje rysowanie na obiekcie
print (0,0) + obr.size #wyświetla poniższą listę
rys.line( (0,0) + obr.size, fill=128) #rysuj linię
rys.ellipse( (100,100,200,200), fill=30 ) #rysuj elipsę
rys.arc((200,300,300,400), 40, 120) #rysuj łuk
obr.save('testdraw.tif')
webbrowser.open('testdraw.tif')
```

Zadanie: Połącz elementy generowania histogramu i klasy ImageDraw tak aby wygenerować obraz histogramu.

3.2 Matplotlib

Biblioteka **matplotlib** pozwala na łatwą wizualizację, podobna to tej która znajduje się w programie **Matlab**. Zaczynamy importując moduł, a następnie wyświetlamy obraz testowy:

```
# coding=1250
import matplotlib.pyplot as plt #zaimportuj pyplot pod nazwą plt

obraz = plt.imread('test.jpg') #wczytaj obraz RGB
fig1=plt.imshow(obraz) #dodaj obraz do kontekstu
```

Zwróć uwagę że importujemy **matplotlib.pyplot** jako **plt**, co skraca późniejszy zapis.

Następnie tworzymy zestaw sześciu podkontekstów i rozkładamy obraz RGB na jego składowe wyświetlając je w podkontekstach wraz z ich histogramami.

```
#stwórz nowy kontekst i 6 podkontekstów
fig2, ((rx1, gx1, bx1), (rx2, gx2, bx2)) = plt.subplots(2, 3)

obrR,obrG,obrB =obraz[:, :,0], obraz[:, :,1], obraz[:, :,2] #wyodrębnij kanały

rx1.imshow(obrR) #wyświetl kanał-pseudokolor
rx2.hist(obrR.ravel(), 256, [0,256]) #wyświetl histogram
gx1.imshow(obrG, cmap='gray') #wyswietl kanał-odcienie szarości
gx2.hist(obrG.ravel(), 256, [0,256])
bx1.imshow(obrB, clim=(20,200)) #wyświetl kanał rozciągnięty
bx2.hist(obrB.ravel(), 256, [0,256])
plt.show() #wyświetl konteksty graficzne
```

Zadanie: Zmodyfikuj kod tak aby pytał o nazwę obrazu i był zabezpieczony przed błędami odczytu gdy nazwa jest zła. Dodaj zapisywanie wartości z histogramu do pliku tekstowego w tabeli z kolumnami R, G i B.

3.3 Łączenie Qt i matplotlib

Biblioteka Matplotlib zawiera dowiązania do QT, co pozwala na bezpośrednie wyświetlanie kontekstów 'figur' w interfejsie graficznym zbudowanym przy pomocy QTDesignera.

Rozpoczynamy od zdefiniowania podstawowego okna, tym razem dla odmiany stworzymy pełne okno QMainWindow zamiast uproszczonego dialogu QDialog. Można je wybrać w kreatorze nowego formularza. Okno różni się od dialogu tym że posiada belkę menu u góry i pasek stanu na dole. Definiuje też domyślny obiekt 'centralwidget', który pozwala dodawać kolejne elementy.

Po stworzeniu interfejsu i zapisaniu pliku 'qt_mpl.ui' upewniamy się że działa on poprawnie jako aplikacja QT. Kod będzie trochę inny niż poprzednio, ponieważ dziedziczymy inny element Qt.

```
# coding=utf8
import sys, os
from PyQt4 import QtGui, QtCore, uic

FORM_CLASS, _ = uic.loadUiType('qt_mpl.ui')

class Okno(QtGui.QMainWindow, FORM_CLASS):
    def __init__(self, parent=None):
        super(Okno, self).__init__(parent)
        self.setupUi(self)
        self.statusBar().showMessage(u"Przykład matplotlib w PyQt", 3000)

qApp = QtGui.QApplication(sys.argv)
w = Okno()
w.setWindowTitle("QT z Matplotlib")
w.show()
sys.exit(qApp.exec_())
```

Oczywiście możemy dodać do tego kodu warunek sprawdzający „__main__”. Gdy nasza aplikacja działa musimy dodać moduł który będzie zawierał klasę obsługującą konteksty matplotlib. Tworzymy nowy plik `mymplcanvas.py`:

```
from math import sin, pi
from matplotlib.backends.backend_qt4agg import FigureCanvasQTAff
from matplotlib.figure import Figure

class MyMplCanvas(FigureCanvasQTAff):
    """Dziedziczona klasa FigureCanvasQTAff jest dowiązaniem do QT"""

    def __init__(self, parent=None, width=5, height=4, dpi=100):
        #definiujemy kontekst matplotlib
        fig = Figure(figsize=(width, height), dpi=dpi)

        self.rysuj_sin(fig) # wywołujemy funkcję wypełniającą kontekst

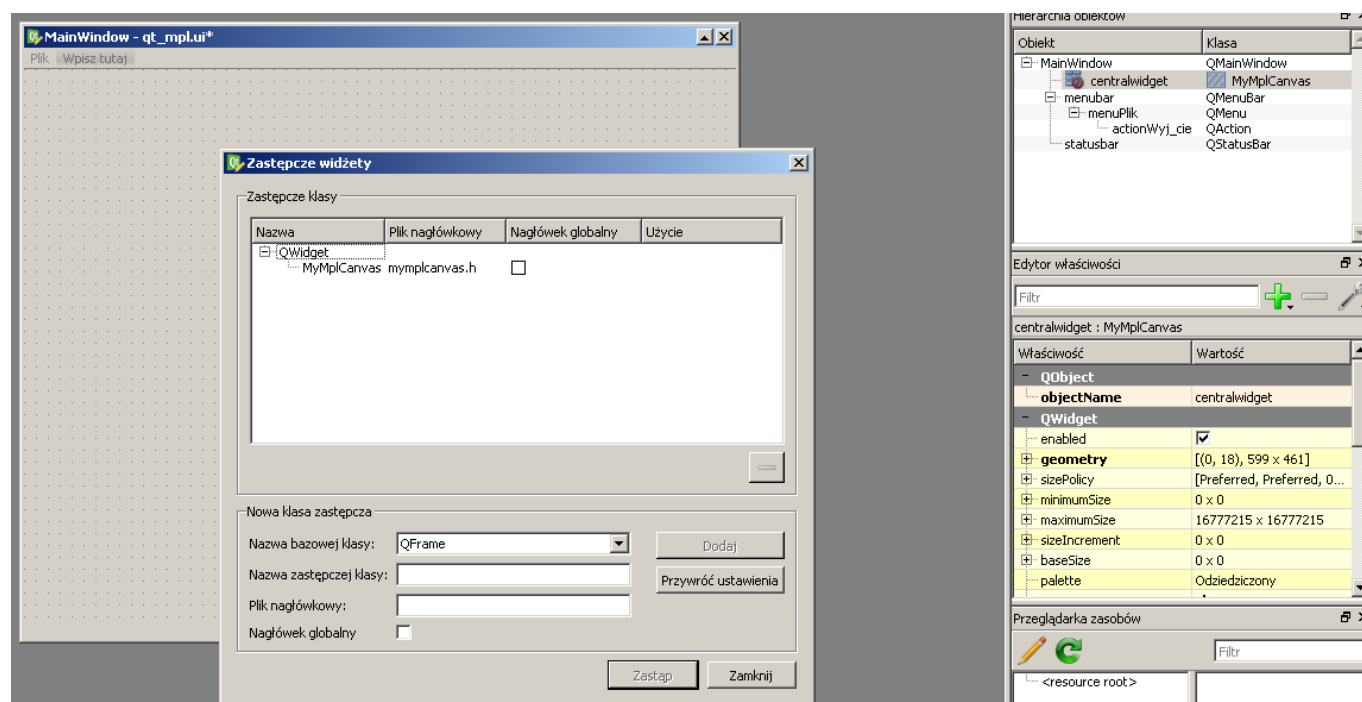
        #inicjalizujemy kontekst
        FigureCanvasQTAff.__init__(self, fig)
        self.setParent(parent) #ustawiamy przynależność figury

    def rysuj_sin(self, fig):
        self.axes = fig.add_subplot(111)

        #generujemy sinusoidę
        t = [ x/100.0 for x in range(300) ] #lista wartoci osi x 0.00 do 2.99
        s = [ sin(2*pi*x) for x in t ] #lista wartosci sinus

        #wyświetlamy ją w kontekście figury
        self.axes.plot(t, s)
```

W kolejnym kroku musimy w jakiś sposób przekonać QTDesignera, żeby zastąpił któryś z domyślnych elementów interfejsu naszą nową klasą **MyMplCanvas**. Dobrym kandydatem będzie wspomniany wcześniej obiekt **centralwidget**. Klikając na nim prawym przyciskiem w „**Hierarchii obiektów**” wybieramy opcję „**Zastąp...**”. W oknie które się pojawi powinna być wybrana Nazwa bazowa klasy **Qwidget**. Poniżej niej w polu Nazwa zastępczej klasy wpisujemy „**MyMplCanvas**”, następnie klikamy „**Dodaj**” a potem „**Zastąp**”.

Powyższa operacja spowoduje, że QTDesigner automatycznie będzie importował plik o tej samej nazwie jak klasa, czyli w naszym przypadku **mymplcanvas.py**. Pojawiające się nazwy plików nagłówkowych są artefaktami języka C++, można je zignorować ponieważ **pyuic4** i biblioteka **uic** skonwertują nasz interfejs do kodu Python.

Zadanie: Zmodyfikuj powyższy kod tak aby zamiast sinusoidy ładowany był obrazek z poprzedniego rozdziału.